

GEMEINDE/VISCHNAUNCA
DISENTIS/MUSTÉR

Votaziun communal da dils 13 da zercladur 2010

Casa communal Credit per ina sanaziun generala

Ina investiziun per ils proxims 30 onns

La casa communal ella cumparsa sco ella sepresentass suenter la sanaziun

Resumaziun

La casa communala ei vegnida erigida avon gleiti 50 onns. Ella duei era survir vinavon sco center dall'administraziun communalala. Perquei drova ella ina sanaziun e renovaziun. La suprastonza communalala ha la cumpetenzza da realisar la sanaziun exteriura per la summa da 480'000 francs (stada suttamessa al referendum facultativ).

Suenter ina nova examinaziun eis ei semussau ch'igl edifices ha aunc autras munconzas. Denter auter ein las installaziuns electricas munglusas. Il scaldament sto vegnir remplazzaus en dus onns. Il mobiliar ei per part ina collecziun d'acziuns. Per remplazzar il scaldament havess il cussegl da vischnaunca la cumpetenzza da decider ed il mobiliar savess vegnir incorporaus el preventiv annual.

La suprastonza communalala, la cumissiun da gestiun ed il cussegl da vischnaunca ein denton sedecidi da far meisa schubra ed intergrar tut quellas lavurs en in sulet pachet. Cheutras s'augmenta il credit lubiu per 300'000 francs. Perquei vegn la sanaziun dalla casa suttamessa alla votaziun dil pievel.

Ei setracta d'ina investiziun per ils proxims 30 onns. En quei credit ein tut las expensas ligiadas cun la sanaziun e renovaziun dalla casa communalala cuntenidas. La finanziaziun vegn levgiada entras las entradas buca prevedidas ord la vendita dall'energia da participaziun. Cheutras ston ins buca duvra daners da taglia per quella restauraziun.

El medem mument san vischins e vischinas decider, schebein els vulan mantener las sculpturas vid la fatschada dalla casa communalala.

Il cussegl da vischnaunca – en concordanza cun la suprastonza communalala e la cumissiun da gestiun - recamondan unanimamein a vischins e vischinas da conceder il credit total da 780'000 francs per la sanaziun e renovaziun dalla casa communalala.

Preziadas convischinas, preziai convischins

La casa communal ei vegnida erigida 1962. Dapi lu ha ei adina puspei dau midadas. Repetidamein eis ei vegniu discussiunau sur d'alternativas, mo la finfinala decidiu da mantener quei edifices sco center per l'administraziun communal e da desister d'ina spazzada respectivamein d'ina dislocaziun.

2005 ha la suprastanza communal suttamess al cussegl da vischnaunca la damonda per in credit da frs. 740'000.-- per ina sanaziun interna ed externa dalla casa. Il cussegl da vischnaunca ha lu decidiu da secuntertar ad interim cun ina emprema etappa e far mo las lavurs las pli urgentas (specialmein la sanaziun dil tetg). Per quellas eis ei vegniu concediu in credit da frs. 180'000.--.

Conclus per la sanaziun externa

El davos onn ein las autoritads s'occupadas intensivamein cun la realisaziun dalla sanaziun externa (secunda etappa). Avon che prender ina decisiun definitiva ha la suprastanza communal supplicau il cussegl da vischnaunca per ina predecisiun. Ils 21 d'uost 2009 eis el sedecidiu da far ina sanaziun externa (novas finiastras, izolaziun energetica e travestgida dallas fatschadas) ed incaricau la suprastanza communal da suttametter ina proposta definitiva. Sin fundament da quei document ha il cussegl da vischnaunca concediu ils 14 da december 2009 unanimamein in credit da frs. 480'000.-- per la sanaziun dalla casa communal. Conform ad art. 21 lit. c dalla constituziun communal ei quella decisiun vegnida suttamessa al referendum facultativ. Enteifer 20 dis dapi la publicaziun uffiziala ha negin fatg diever da quella pusseivladad, aschia ch'il conclus ei definitiv. La suprastanza communal ha cheutras la cumpetenzza da sanar la casa communal.

Reponderaziun dalla situaziun

Dapi quella decisiun ein entgins fatgs semidai e pretendan ina reponderaziun dalla fatschenta. Denter auter han las sondaziuns pli detagliadas dalla casa communal mussau, ch'ei seigi prudent da remediar el medem mument aunc entginas ulteriuras munconzas digl edifices sco remplazzar las installaziuns electricas ed electronicas (che corrispundan buca pli allas prescripziuns hodiernas), da migliurar l'isolaziun interna (singuls eschs) e da remplazzar parzialmein il mobiliar (ch'ei per part ina mischeida da cumpras d'occaiun duront varga 20 onns).

Oravontut se presenta nunspetgadamein ina pusseivladad da separticipar ad in sistem da scaldament central a Rieven, in'ovra comunabla da plirs interessents. Aschia sa il scaldament d'ieli vegnir remplazzaus. Quel stuess aschia ni aschia vegnir sanaus en dus onns.

Ultra da quei ei vegniu inoltrau ils 2 da fevrer 2010 ina petiziun "encunter la dislocaziun dallas sculpturas da pader Hildebrand Bernet OSB che simboliseschan la defensiun dil vitg tier l'invasiun franzosa 1799".

Considerond quels fatgs ha il cussegl da vischnaunca – en concordanza cun la suprastanza communal e cun la cumissiun da gestiun – decidiu d'incorporar tut quels postulats per sanaziuns e midadas en in pachet e suttametter il project per ina sanaziun dalla casa communal sco ina suletta fatschenta alla votaziun dil pievel. Cun quella summa eis ei pusseivel da renovar la casa communal en ina moda, che duess satisfar als basegns dils proxims 30 onns. El medem mument duei era il meini dalla cuminonza dils votants concernent las sculpturas vegnir eruius, quei damai che quella damonda ei ligiada stretgamein cun la sanaziun.

La casa communal duei restar il center dalla administraziun

Tenor las decisiuns dallas autoritads communalas duei la casa communal restar per ils proxims 30 onns il center dall'administraziun communal. Ella duei survegnir ina biala ed attractiva cumparsa e dar in accent amiez il vitg. Ei dat ina nova fatschada cun ina isolaziun cumpacta en in vestgiu sempel. Ina ligiadura mineralisada e lenn indigen duein dar ina tempra speciala.

Las retschercas supplementaras han mussau che la casa da 1962 ha aunc autras munconzas. Sin fundament da quella reponderaziun ei in concept per ina sanaziun generala vegnius elaboraus. Igl ei prudent da senezegiar da quella caschun per sanar tut quei che corrispunda buca pli allas pretensiuns hodiernas. Quei spargna cuosts ed ei dat mo inagada il disturbi.

Plaz da lavur existent

Remplazzament dil scaldament e dallas installaziuns

All'entschatta era ei buca previu da remplazzar immediat il scaldament. El decuors dallas preparativas ei la situaziun denton semidada da rudien ed ei seprenta ina buna schanza per ina sligiazun prudenta.

Viers la fin da november 2009 ei surprendentamein l'idea d'ina centrala da scaldament cun stialas naschida. Per motivs technics sto quei stabiliment communabel vegnir plazaus a Rieven. Cun ina reit sutterrana san in tschuppel edifecis vegnir colligiai, primarmein la Sennaria Surselva SA, denton era la Banca Raiffeisen Cadi, il complex Cucagna/Coop sco era ulteriurs privats interessai.

Quei project innovativ arva novas perspectivas. Entras ina colligiazun cun quei sistem san la pegna ed il tanc d'iel el plaun sutterrana dalla casa communal vegnir dismiss. Tenor igl uffeci per la natira ed igl ambient sto quel vegnir sanaus entochen igl onn 2012. Il remplazzament fuss era ina contribuziun en favur digl ambient. Alternativas sco p. ex. in sistem d'energia ord la tiara ein en quei liug strusch realisablas. Per quei ha la vischnaunca dall'entschatta enneu documentau grond interess da separticipar a quella ovra communal, en emprema lingia per la casa communal e silsunter era per ils ulteriurs edifecis a Cons (scolas). Ultra da quei cunvegn ei da colligiar l'engrondaziun dalla Casa da tgira Sursassiala cun quella centrala.

L'entschatta d'avrel 2010 ei la societad per la realisaziun da quei project vegnida fundada, la Recal SA – reuniun da calira per il vitg Mustér. La vischnaunca vul retrer dil niev scaldament central l'energia pils edifecis communal el center dil vitg, primarmein per la casa communal, aschinavon ch'il prezi d'energia corrispunda a quel dalla concorrenza.

La societad ha acquistau il sulom (parcella nr. 3626) a Rieven. La damonda da baghegiar ei inoltrada ed el decuors dil zercladur 2010 quent'ins da saver entscheiver cun las lavurs da baghegiar. Sche tut va sco prevediu, eis ei pusseivel da furnir energia el decuors dil meins da november 2010.

La Sennaria Surselva SA ha decidu da separticipar al project. Aunc treis ulteriurs gronds consuments fan part dall'ovra, aschia ch'ella sa vegnir realisada.

Per optimar il sistem da scaldament eis ei prudent d'era remplazzar las installaziuns internas (radiaturs). El medem mument duein era las installaziuns electricas ed electronicas vegnir remplazzadas. Quellas corrispundan buca pli allas pretensiuns hodiernas.

Tier las autras sanaziuns internas (megliera isolaziun e remplazzar parzialmein l'escha) setracta ei plitost da cuosts da manteniment, che d'ina investiziun.

Cun quella caschun duei era ina part dil mobiliar vegnir remplazzaus, numnadamein quellas moblias ch'ei buca pli adattadas per luvrar efficientamein. Ils indrezs dils biros, endrizzai igl onn 2006, vegnan buca midai.

Parts pertuccadas dalla sanaziun

Ina remadura ei urgenta

Las finiastras ein miserablas e ston vegnir remplazzadas

Ils radiaturs dateschan dils onns '60 e ston vegnir remplazzai. Cheutras spargnein nus energia.

L'entrada vegn midada ed obtegn ina tempru pli adattada agl intent

Entginas parts dalla casa ein **buca** pertuccadas dalla sanaziun, sco per exempel:

El biro dil president communal dat ei neginas midadas (era buca dil mobiliar)

Igl uffeci da finanzas - endrizzaus igl onn 2006 - vegn buca midaus

Il spurtegl resta sco tochen dacheu (sanaus 2006)

Calculaziuns dils cuosts

Tuttas lavurs prevedidas ein vegnidas calculadas e las indicaziuns sebasan sin offertas concretas. Aschia se presenta la calculaziun dils cuosts tenor il niv concept per la sanaziun generala dalla casa communal sco suonda:

1. Sanaziun exteriura	frs. 480'000.--
<i>Conform al conclus dil cussegl da vischnaunca dils 14 da december 2009, staus suttamess al referendum</i>	
2. Scaldament	frs. 70'000.--
<i>Demontascha dil scaldament d'ieli, novs radiaturs, colligiaziun al sistem central, lavurs da miradur e scrinari</i>	
3. Installaziuns electricas ed electronicas	frs. 75'000.--
<i>Remplazzament dallas installaziuns existentas, adattaziuns dallas balustradas</i>	
4. Sanaziun interna en general	frs. 60'000.--
<i>Adattaziuns internas ed isolaziuns (singuls eschs), ch'ein da considerar sco lavurs da manteniment</i>	
5. Mobiliar	frs. 65'000.--
<i>Remplazzar parzialmein il mobiliar antiquau per dar als biros ina adattada cumparsa sco era per obtener in menaschi raziunal</i>	
6. Sculpturas	frs. 30'000.--
<i>Demontascha e nova montascha sco era ina refrestgentada dallas sculpturas ella fuorma originala (cun il schuldau franzos en fuorma da maletg)</i>	
Credit total	<hr/> frs. 780'000.--

Cumpetenzza

Per crear ina clara situaziun e simplificar la decisiun sco era per evitar discussiuns davart cumpetenzas finanzialas, han las autoritads communalas decidiu da suttametter la sanaziun alla votaziun dil pievel. Cheutras savein nus per aschidadir far meisa schubra.

Petiziun pertuccont las sculpturas

Il 2 da fevver 2010 ha Gregori Maissen inoltrau ina petiziun "encunter la dislocaziun dallas sculpturas da pader Hildebrand Bernet OSB che simboliseschan la defensiun dil vitg tier l'invasiun franzosa 1799". La petiziun ei vegnida suttascretta da 300 habitonts da Mustér. La suprastonza communal ha priu enconuschienscha da quei giavisch cun admetter als petents in engraziament per igl engaschament en favur dils fatgs comunals. Sebasond sin art. 23 dalla constituziun communal sa mintga habitont inoltrar alla suprastonza communal en scret propostas, giavischs e reclamaziuns. L'istanza cumpetenta ei obligada da prender ina posiziun en caussa e da dar ina risposta en scret enteifer treis meins.

Consideraziuns

Dil mument che la nova cumparsa digl edificci ei vegnida enconuschenta, han las sculpturas da p. Hildebrand caschunau grondas discussiuns. Per saver renovar la fatschada ston las sculpturas vegnir demontadas, refrestgentadas e lu puspei montadas. Entras las novas preits dat ei in'otra cumparsa. Perquei vegness ins a refar las structures en la fuorma originala.

Casa communal sco ella sepresenta el mument

Casa communal s'enter la sanaziun (senza sculpturas)

Casa communal s'enter la sanaziun (cun sculpturas)

Conclusiuns

La suprastanza communal ed il cussegl da vischnaunca han priu fetg serius ils giavischs da vischins e vischinas da mantener las sculpturas. Ins ha denter auter era examinau, sch'ei dess in meglier plaz per pustar quellas. Malgrad tuttas stentas han ils cumpigliai buca anflau auters loghens adattai e digns.

La suprastanza communal ei seconferida cun igl exponent dalla petiziun per endriescher ils giavischs e per tschercar comunablamein sliaziuns acceptablas per tuts pertuccai. Suenter pliras sedutas fetg constructivas ha igl exponent declarau ch'el sappi s'accordar cun la varianta da suttametter la damonda dil manteniment dallas sculpturas el senn suramenziunau alla votaziun dil pievel.

Quei proceder nunusitau selai motivar cun las emoziuns che quella tematica ha svegliau e damai che la cussa ei ligiada stretgamein cun la damonda da credit. Duess la cuminonza dils votants s'exprimer encunter il manteniment dallas sculpturas vid la casa communal, sereducess il credit per la summa corrispudenta.

Aschinavon ch'il credit vegn concedius, duein las lavurs vegnir exequidas immediat e terminadas el decuors digl atun 2010.

Propostas

En concordanza cun la suprastanza communal e la cumissiun da gestiun

p r o p o n a

il cussegl da vischnaunca unanimamein alla cuminonza dils votants da:

1. conceder in credit da frs. 780'000.-- per la sanaziun dalla casa communal;
2. decider, schebein la sculptura sin la fatschada dalla casa communal dueigi vegnir mantenida ella fuorma originala.

En num dil cussegl da vischnaunca
Il president: Igl actuar:

Robert Cajacob

Ervin Maissen

Disentis/Mustér, ils 10 da matg 2010